

MATEMATIKA DARSLARIDA DIDAKTIK O'YINLARNING TA'LIMIY-TAYBIYAVIY AHAMIYATI

G'afurov Abdukarim

NDPI akademik litseyi matematika fani o'qituvchisi

Eronov Omonboy

NDPI akademik litseyi matematika fani o'qituvchisi

Annotatsiya: *“Yangi tamoyillar asosida rivojlanayotgan ta'lim tizimi yosh avlodni barkamol, ma'naviy yetuk inson sifatida shakllantirishga qarata olgandir”- deyiladi Kadrlar Tayorlash Milliy Dasturida. Hozirgi kunda ta'lim tizimida jumladan matematika darslarida pedagogik texnologiyalarni qo'llashning nazariy hamda amaliy asoslarni yaratish zarurdir.*

Kalit so'zlar: *Kadrlar Tayorlash Milliy Dasturi, pedagogik texnologiya, Didaktik o'yinlar, “kema marshrutini aniqla”, “Telefon”, “Telegraf”, “To'p kimga beriladi?”, “Jim”, “Matematik estafeta”, “Doiraviy misollar”, “Uychani to'ldir”.*

Ta'lim jarayoniga pedagogik texnologiyalarni olib kirish “Kadrlar tayyorlash mailliy dasturi”ning ikkinchi bosqich vazifalaridan biridir. Ta'lim – kelajakdagi muvofaqqiyatlar kaliti ekan, uning mahsuli bo'lgan bugungi o'quvchi kelajakda huquqiy demokratik jamiyat a'zosi sifatida bu jamiyat hayotida to'laqonli ishtirok eta olishi, zamonning bozor iqtisodiyoti qo'yayotgan talablariga to'la javob bera olishi kerak. Axborot oqimi keskin ortgan, turli yangiliklar hayotimizga shitob bilan kirib kelayotgan davrda mustaqil tanqidiy fikrlash ko'nikmalariga ega bo'lgan, yangilikni o'rganishga doim tayyor bo'lgan, hamrohlikdan cho'chimaydigan, muloqotga erkin kirisha oladigan shaxsni tarbiyalash ta'lim – tarbiya jarayonining asosiy maqsadi bo'lishi kerak va u bu borada ta'limda yangi texnologiyalarning qo'llanishiga yo'l ochilishi maqsadga erishish yo'lidagi to'g'ri qadamdir. Didaktik o'yinlardan muntazam va izchil foydalanish orqali bolalarda mustaqillik qobiliyati o'sadi, fanga qiziqishi ortadi, ular kuzatishga, taqqoslashga, o'z fikrlarini umumlashtirib, xulosalashga o'rganadilar. Bolalar o'yinda o'z bilim va tajribalaridan ham foydalanadilar, chunki didaktik o'yin bolalarning amaliy faoliyati hisoblanadi, ya'ni bolalar o'z bilimlarini o'yin jarayonida amalda qo'llaydilar. Bu orqali ularning tushunchalari kengayadi, bilim, ko'nikma va malakalari mustahkamlanadi. Bolalar o'yinda o'yin qoidasiga rioya qilish orqali aniq vazifani bajarishga harakat qiladilar. Buning uchun o'z diqqatini bir yerga to'plash, kuzatuvchanlik, esda qoldirishi kabi faol aqliy faoliyat ham talab qilinadi. Didaktik o'yinlarning turlari. Didaktik o'yinlar tuzilishiga ko'ra 2 asosiy guruhga bo'linadi; Suyjetli- ro'lli o'yin va o'yin- mashqlar. Syujetli- ro'lli o'yin biror syujetga asoslanadi, ro'llarga bo'linadi, o'yin xarakteri va qoidasi bo'ladi. Masalan “kema marshrutini aniqla”, “Telefon”, “Telegraf”, “To'p kimga beriladi?” kabilar.

O'yin- mashqlarda faqat alohida o'yin elementi kiritilgan bo'lib, yoki topishmoq, biror qoida yoki o'yinning biror harakati olinadi. Bunday o'yinlarga "Zanjir", "Jim", "Matematik estafeta", "Doiraviy misollar", "Uychani to'ldir" kabilar kiradi. Bu tor o'yinlarni tashkil qilish oson, uni o'tkazishga kamroq vaqt ketadi, lekin o'quvchilarda syujetli- ro'lli o'yinlar o'yin- mashqlarga ko'ra ko'proq qiziqish uyg'otadi. O'yindagi o'quvchilarning o'quv – bilish faoliyatiga ko'ra o'yinlarni yana bir necha turga ajratish mumkin: O'quvchi faqat ijrochi sifatida qatnashadigan o'yinlar: bunda o'quvchilar namunada ko'rsatilganidek harakat qiladilar.

1. O'tilgan bor mavzuni esga olib, takrorlashni talab qiladigan o'yinlar. Bunda o'quvchilarning arifmetik amallari mustahkamlanadi. Bunday o'yinlarga "Matematik baliqchi", "Eng yaxshi uchuvchi", "Parashutni qo'ndir" o'yinlari kiradi.

2. Biror bir narsani o'zgartirish bilan bog'liq bo'lgan o'yinlar. Bunday o'yinlarda o'quvchilar berilgan masala va misolni ularga mantiqiy bog'liq bo'lgan boshqa masala va misol bilan almashtiradilar. Masalan: "Matematik estafeta", "Zanjir", "Doiraviy misollar", ya'ni bunday o'yinlarga o'z-o'zini va bir-birini nazorat qilishga o'gattuvchi o'yinlarga o'yinlar ham kiradi: "Nazoratchilar", "Bilmasvoyni tekshirish" va hokazo.

3. Izlanish va ijodiy talab qiluvchi o'yinlar 4 – guruhga kiritadi. Bunday o'yinlarda o'quvchilardan topqirlik, mustaqillik, ijod qilish kabilar talab qiladi. Masalan: "Topishmoqni top", "Samalyotning yo'lini aniqla" kabi o'yinlar shular jumlasidandir.

Matematika darslari xususiyatidan kelib chiqib, o'yin – musobaqalarni va olimpiada o'yinlarini ajratish mumkin. Musobaqa – o'yinida topshiriqlarni bajarishning tezligi va to'g'riligi e'tiborga olinsa olimpiada o'yinlarida topshiriqning mazmuni, bajarilish sifati birinchi o'yinga qo'yiladi. Xulosa qilib aytganda, darsni noan'anaviy tarzda tashkil etish, interfaol metodlarni o'rinli qo'llash uchun avvalo o'qituvchi bu metodlar bilan tanish bo'lishi kerak. Shundagina u o'z darsida shunday metodlarga o'rin bera oladi. Agar o'qituvchi "Aqliy hujum", "Savollar texnologiyasi", "Klaster", "Juftliklarni tanlash", "Insert" kabi metodlarni darsning turli bosqichlarida darsning maqsadiga ko'ra o'rinli qo'llay olsa, bu metodlar har bir o'quvchining darsda ishtirok etishiga yordam bersa, dars sifati va samaradorligi oshadi. Darsda o'yin texnologiyalardan ham o'rinli foydalanish darsni bayramga aylantiradi. Metodik kitoblarda hamma mavzularga oid didaktik o'yinlar tavsifini topish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Yo'ldasheva J.G'. Usmonov S.A Pedagogik texnologiya asoslari. Qo'llanma – Toshkent. O'qituvchi 2004-y.
2. Saidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar (nazariya va amaliyot) Toshkent. Moliya nashriyoti. 2003-y.
3. www.ziyouz.com